

Küzdelmes életút

Emlékezés dr. Zöld Sándorra, a magyar kommunista mozgalom kiemelkedő személyiségére

Az idősebb nemzedék tagjai Debrecenben, Szegeden és szerte az országban sokan emlékeznek dr. Zöld Sándorra. Am a fiatalabbak között — sajnos — kevesen akadnak olyanok, akik előtt ismert lenne a név; akik ismernek szerepét a kommunista mozgalomban. A Berettyóújfalui Tanács V. B. gondozásában 1976-ban megjelent „Dr. Zöld Sándor, egy kiváló kommunista életútja” című életrajzi mű — e sorok írója az egyik társszerző — gazdag írott források és visszaemlékezések alapján tárta fel dr. Zöld Sándor kommunistává, marxistává fejlődésének útját, körülményeit. Dr. Zöld Sándor igaz elhűséggel, forradalmárhoz méltó következetességgel küzdött népünk szabadságáért, a dolgozó tömegek társadalmi felemelkedéséért, s a szocializmus kiteljesedéséért hazánkban.

Dr. Zöld Sándor Nagyváradon született, 1913. május 19-én. Édesapja cipész kisiparos volt, de voltak idők, amikor napszámosként kereste a család mindennapi kenyerét. Édesanyja, született Kubányi Anna, miként édesapja és nagybátyja Kubányi Ferenc is, az 1918—1919-es forradalmakban tevékenyen vettek részt és a Magyar Tanácsköztársaság idején a proletárhatalom ügyét szolgálták. Az imperialista katonai intervenció idején a Zöld család visszavonult a Vörös Hadsereggel, és Berettyóújfaluban telepedett le. Zöld Sándor itt végezte el az elemi iskolát, majd a polgári iskolát. A gimnáziumi tanulmányait Kecskeméten kezdte meg, és Karcagon fejezte be. Megjegyezzük, hogy a berettyóújfalui polgári iskolában iskolatársa volt Kállai Gyula és Rajk László. A kiváló szorgalommal párosult nagyszerű tehetségeket és a szülőik nagy áldozatvállalásának köszönhetően, hogy 1932 őszén felvételt nyert a debreceni gr. Tisza István Tudományegyetem orvosi karára. Zöld Sándor itt szembe találta magát az egyetem karainak hallgatóit tömörítő, különböző elnevezésű, úgynevezett bajtársi szövetségek által szított sovíniszta, kommunistaellenes és antiszemita nézetekkel, a társadalmi bajokat a trianoni szerződésre hárító és annak revízióját követelő irrederenda jelszavakkal. Zöld Sándor, már a saját életátszalataiból felismerve ezeknek a politikai nézeteknek a hazugság meglátszó tartalmát, s tudta, hogy a dolgozó tömegek szegénységének és politikai jogfosztottságának forrását az adott társadalmi viszonyokban kell keresni. A kommunista édesanyja és a nagybátyja segítettek ezek megértésében.

Marxista-leninista felfogásának fejlődésében és közvetlenül az illegális kommunista mozgalomhoz tartozásához meghatározó szerepe volt annak a folyamatos és kövétel nélküli kapcsolatnak, amelyet Kállai Gyulával alakult ki 1932 őszétől. A politikai nézetei és tevékenysége miatt a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemről 1932-ben kizárt Kállai Gyula Berettyóújfaluba utazott, ott magántanítást tartotta fenn magát. Mint e sorok írójának a kérésére az írásban adott válaszában Kállai Gyula közölte, 1932-ben megbízást kapott az illegális KMP központi vezetésétől, hogy fejtsen ki párt-szervező munkát, s teremtse meg a kapcsolatot a haladó gondolkodású s a fasiszta diktatúrával elégedetlen munkásokkal, parasztokkal s értelmiségiekkel. Ennek kapcsán kereste fel Zöld Sándort, akit megkért arra, hogy vállaljon pártmegbízást, párt-szervezést és végezzen politikai propagandamunkát az egyetemi hallgatók között. Zöld Sándor

vállalta e kétségtelen nehéz megbízást. Hamarosan, mind gyakrabban hallatta hangját a „TURUL” a „Csaba” bajtársi szövetségek diszputáin, politikai, szociológiai és kulturális tárgyú vitáin. A társadalmi kérdésekben a dolgozó tömegek életviszonyait valóságos tényekkel bizonyító, érvelő felszólalásai nagy tekintélyt váltottak ki a diáktársai körében, olyannyira, hogy már 1933-ban Zöld Sándor orvostan hallgatót választották meg az Egyetemi Kör főtákarának és a Csaba bajtársi diákszövetség titkárának. Ez nagy politikai lavinát indított el a többi egyesületben is. Zöld Sándor több tucatnyi egyetemistát nyert meg a marxista eszmék és az illegális kommunista párt javára. Egykori diáktársa, Újhelyi Szilárd, a Valóság 1978. évi 12. számában emlékezik Zöld Sándor akkori tevékenységére: „Imponált a vitakészsége, ... szuggesztív egyéniség volt. Nagyon tetszett, ahogyan az én nemzetmentő elközelésem ellentmondásait kimutatta, és terelt a marxizmus irányába.” Újhelyi Szilárd közlése szerint, hogy rajta kívül, Tariska István (a felszabadulás után népjelölt, majd egészségügyi miniszterhelyettes), Majerszky Klára és többen mások a dr. Zöld Sándorral folytatott beszélgetések hatására érlelődtek marxistákká.

Az egyetemi tanács 1937-ben vizsgálatot indított — a besúgók információira hivatkozó rendőrségi intézkedésre — a Zöld Sándor vezette Egyetemi Kör és más diákegyesületek politikai balrafordulása tárgyában. Az egyetemről nem zárták ki több egyetemi tanár kedvező véleménye miatt, de az Egyetemi Kör vezetői tisztviselői leváltották. Amikor 1937-ben megalakult a fasiszta ellen harcoló demokratikus erők összefogására hivatott Márciusi Front debreceni szervezete, s megjelenik annak folyóirata a „Tovább”, amelyben Kállai Gyula „A népi arcvonal” című írása adta meg a mozgalom harci célját, Zöld Sándor kiváló társnak bizonyult. Tagja volt a folyóirat szerkesztő bizottságának, cikket írt a lapba, s részt vett annak terjesztésében is. Az egyetemi évei alatt elmélyülten tanulmányozta Marx, Engels és Lenin műveit.

Az egyetemi tanulmányok befejezésével a berettyóújfalui kórházban dolgozott szigorló orvosként (1940), majd a DEMKE-kórházban kiegészítő orvosi beosztást kapott, majd 1944-ben a berettyóújfalui kórházban segédorvosként alkalmazták.

A fennmaradt rendőrségi és csendőrségi jelentésekből is kitűnik, dr. Zöld Sándor az egyetemi éveket után sem szakított egykori elvtársaival. Levelezéseit ellenőrizték, s többet el is kobozták a csendőrség. A Békepárt (a KMP megváltozott elnevezése) 1943-ban kiadott kiáltványra is eljutott hozzá, s ő továbbította másokhoz. A német Gestapó 1944 nyarán s ősen el akarta hurcolni, de időben értesült erről, és a berettyóújfalui szegényparasztok rejtették el tanyáikon. Berettyóújfalun 1944. október 17-én szabadult föl. Elvtársaival Zöld Sándor egyik alapítója volt a városban október 24-én megalakított kommunista párt-szervezetnek. A lakosság és a párt-szervezet bizalmát élvező dr. Zöld Sándort Berettyóújfalun megveszékelték, alispánna nevezte ki a Vörös Hadsereg parancsnokságára.

A Debrecenben 1944. december 13-án megalakított Ideiglenes Nemzetgyűlés előkészítő bizottságában már igen nagy munkát végzett, majd a december 21-én összeült Ideiglenes Nemzetgyűlésben Bihar vármegye

és Berettyóújfalun képviselt. A kommunista párt jelöltjeként pedig tagja lett az új, demokratikus Magyarországi kormánynak.

Dr. Zöld Sándor Erdei Ferenc belügyminiszter mellett, a belügyminiszter helyetteseként államtitkári posztot töltötte be. Hatalmas feladat hárult reá ezen a posztot, hisz a belügyi szervek feladata volt a háborús bűnösök és a nép ellenségeinek felderítése és felőlősegre vonása. Majd 1945 júniusában a Kommunista Párt Központi Vezetősége közigazgatási osztályának vezetésével bízták meg, és ebben a funkciójában 1946 október végéig dolgozott. Ekkor az MKP nagy-szegedi pártbizottságának kérésére a központi vezetés dr. Zöld Sándort jelölte és küldte Szegedre, a pártbizottság titkárának.

A Szegeden 1946 őszére kialakult igen nehéz politikai helyzetben, a népi demokratikus átalakulást gátló szegedi és országos reakcióerők koncentrált támadásával szemben nagy szükség volt dr. Zöld Sándor nagy tudására, az osztályviszonyok bonyolultságában is jól kiigazodó képességeire és szervező-irányító tapasztalataira. S dr. Zöld Sándor vezette nagy-szegedi pártbizottság sikeresen oldotta meg a súlyos gazdasági, politikai és szociális gondokat, és 1948 tavaszán a négy szegedi nagyzetem államnévelését, március-május hónapokban megvalósult Szegedre a két munkáspárt egyesülését. Ezt követően a párt ismét magasabb funkcióba helyezte dr. Zöld Sándort: 1948 októberében belügyi államtitkárrá nevezte ki, 1949-ben beválasztották az MDP Központi Vezetőségébe. Az 1949. május 15-én megtartott országgyűlési képviselő-választások során Csongrád-Csanád és a Hajdú-Bihar megyei választók képviselőjükké választották dr. Zöld Sándort. Ő az utóbbiak mandátumát fogadta el.

Ujabb, fontos feladat várt rá. 1950 júniusában belügyminiszterre neveztek ki. De alig vette át a miniszteri megbízólevelet, Rákosi Mátyás koholt vádak alapján kommunisták és koalíciós partnerpolitikuskok letartóztatását követelte tőle, amelyet ő megtagadott. Ennek következtében mind súlyosabb konfliktusba került az akkori vezetéssel, főképpen Rákossal, aki őt árulónak tekintette. Ebben a súlyos konfliktushelyzetben tragikus körülmények között halt meg családjával együtt 1951. április 20-án. A személyi kultusz leküzdése után a párt rehabilitálta, és 1957-ben a Kerepesi úti temetőben méltó végtisztességgel díszsírhelyen temették el újra.

Születésének 70. évfordulóján tisztelgünk dr. Zöld Sándor forradalmi emlékéért, s az ifjúságunk példaképének ajánljuk.

Dr. Sárközi István

Zöld Sándor orvos, a magyar kommunista és munkásmozgalom kiemelkedő személyisége születésének 70. évfordulója alkalmából ma, esztűrtökön 10 órakor a Mező Imre úti temetőben levő sírjánál koszorúzási ünnepséget rendeznek.

MALÉV-kedvezmény

Ez év június 1-től új szolgáltatást nyújt a MALÉV 16—26 év közötti fiatal utasainak — jelentették be a Vándor Ifjúsági Diák Stand By elnevezéssel kedvezményes utazásra válthatnak jegyet az indulás előtt két órával a Ferihegyi repülőtér. A fiatalok egyirányban vagy oda-vissza útra vehetik igénybe a szolgáltatást, amelynek ára átlagban alig

Olajkút a tengerben

Az Ohotszki-tengerben, a Szahalin-sziget északi partvonalan az „Oha” uszó-fúró-berendezés felhasználásával elkészült a soron következő olajkút, amely több mint 2000 méter mélyről hozza felszínre az olajat, Szahalin egyik legfontosabb iparágára a kőolaj-kitermelés.

Magyarország fém- és papírpénzei 1892—1925

A könyv szerzői, Leányfalusi Károly és Nagy Ádám neve nem ismeretlen a hazai numizmatikai irodalomban. Szóban forgó munkájukban az európai pénzrendszerben is jelentős korszak, az osztrák-magyar monarchia az első világháborút követő inséges esztendő magyar pénzeinek, a koronának pályafutását dolgozzák föl tudományos igényvel, s az adatok pontosságával. E könyv-vevőcskéjükkel egy korábbi összeállításukhoz kapcsolódóan, amely hazánk fém- és papírpénzeit, a pengőt és a forintot ismertetik a legújabb időkben (1926—1972).

Ez a könyv — mint a szerzők bevezetőjében hangsúlyozták — nem pénztörténet. Csupán az éremtani szabályok szerint a lehető legteljesebb összefoglalása egy olyan viharos korszakban kibocsátott pénzeknek, melyben alapos változások történtek. „Változott az ország területe, a kibocsátó intézmény, hatóság, személy... volt békés és háborús időszak, sőt a világtörténelem is kiemelkedő forradalmi időszak.”

A könyv célja, hogy a gyűjtők szélesebb látókörrel, történelmi közhíjjal is jobban el tudják helyezni, jobban tudják csoportosítani (királyság, népköztársaság, tanácsköztársaság, kormányok) gyűjteményük egy-egy darabját, s ezen túlmenően, mások is, történészek, bankzakemberek, akár pedagógusok is, hasznos adatokra leljenek. Nem követték el a nagy merészséget, ha kijelentjük, miszerint egyes részleteiben helyet kaphatnának — kiegészítő szerepet betöltve — iskolai történelemoktatásunkban is.

Bevezetőben tájékoztatást kapunk a koronaérték bevezetését megelőző pénzügyi viszonyokról, majd az aranyalra helyezett új valuta bevezetéséről, az első világháborúban ezt követően bekövetkezett törésről, amikor megakadt a gazdasági fejlődés együtt a bank- és pénzügyek fejlődése is. Olvashatunk a korona háború utáni „gyengélkedéséről”, az infláció kezdeteiről, a stabilizációról, melynek végén az aranykorona árfolyamát felváltja a papírkorona (1 aranykorona = 17 ezer papírkorona), s végül a pengő megjelenéséről. 1926. augusztus 25-től kezdve egy pengő 125 ezer koronát ért. Ezzel kapcsolatban néhány vásárlási, illetve drágulási adatot is kapunk, a legfontosabb közszükségleti cikkekéről.

Ami magát a könyv anyagát illeti, az efa a szakmúveknél megszokott formában és sorrendben kapjuk a forgalomban volt, valamint a próbaveretek (az

Lakásügyi jogi iránymutatások gyűjteménye

Az egységes szerkezetbe foglalt lakásügyi jogszabályokhoz hasonlóan most az Építésügyi Értesítő 12. számában megjelent a lakásügyi jogi iránymutatások gyűjteménye. Az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium és a Pénzügyminisztérium ugyanis felülvizsgálta és a módosított lakásgazdálkodási jogszabályokkal összhangban kiegészítette, korszerűsítette a korábban kiadott elvi állásfoglalásokat, irányelveket és tájékoztatókat, az időkönben elavult iránymutatásokat pedig hatályon kívül helyezte. Az érvényüket veszített iránymutatások jegyzékét még tavaly közölték. Az elvi állásfoglalások, irányelvek és tájékoztatók jelentős része csaknem egy évtizeddel ezelőtt jelent meg, és már nehezen fellelhető.

A most kiadott gyűjtemény jelentősen megkönnyíti a jogalkalmazók, elsősorban a tanácsok és az ingatlankezelő vállalatok szakembereinek, előadójának a munkáját, rendelkezések és módosítások egységes értelmezését és gyakorlatát. Az iránymutatások gyűjteménye egyebek között foglalkozik a lakások elosztásáról és a lakásbérlet-ről, a lakásépítési hozzájárulásról és a lakáshasználatbavételi díjról, a lakberek-ről, az albérlési és ágybérlési díjakról, a telektulajdonról, az állampolgárok lakás- és üdülőtulajdonának egyes kérdéseiről megjelent kormányrendeletek és miniszteriiumi végrehajtási intézkedések legfontosabb tudnivalóiról. A jogszabályok magyarázatával megkönnyíti az eligazodást, az állásfoglalást a vitás kérdésekben.

Hétköznapok Inkább a kerítés

Hivatalos kísérőimmel együtt megdöbbenve tapasztaltam az egyik hétköznapon, hogy a Szeged környéki, kellemesen berendezett kirándulóhelyeken egy-egynek s másnak lába kelt. Eltűntek a DEFAG kedves figyelmességgel, szalonasításához odakészített farrönkei, bizonyára nem a két nap alatt arra tévedt kirándulók égették el valamennyit. Hiányoztak a fapadok, az eső ellen védő, árnyékos adó pihenők egyes részei, s ami végsőképp megdöbbenő volt: a néhány napja még ellenőrzött, oda-bérléssel kutájkra is megfájdult valakinek a fogá. A tapasztalatok okukva, a Sancer-tónál kialakított kirándulóhelyet már bekerítették.

Azt hinné az ember, hogy nálunk csak elvétve fordul elő ilyesmi, csak az őrizetlenül hagyott, lakóházaktól távoli erdőben éri kísértés a rosszra hajlama embereket. Csakhogy — nevezükk nevükön őket — a tolvajok ötletrára kiemeríthetnek.

Még a rügyfakadás előtt napokban csaknem sírva panaszkodta szomszédasszonyom, hogy az utcára kimentett meggyfák helyén reggelre mély gödör tátongott. Valaki az éj leple alatt, ásóval a vállán elindult, hogy gyümölcsfát szerezzen magának. Szépen, szakszerűen körüljárta a gyönyörű fák gyökerét, csak azokat, amelyek még nem virágoznak az idén, és elvitte magával. Mondom, szakszerűen, óvatosan tette, hogy aztán megfogják a csemeték. Szomszédasszonyom kesergett: bizony, ha lenne kutyájuk, az biztos „elcsaholna” volna a tolvajszándékától. Elcsaholna volna, főtéve, ha „öt” is el nem lopják. Egy újszegedi fiatalasszony panaszkodta a minap a boltban, hogy fajtatiszta farkaskutyájuk eltűnt a kertből. Az „állatba-

rának” nem állta útját sem zárt kapu, sem kerítés... Jóllehet, hogy a derék házőrzőnek nem is volt ismeretlen a rosszban sántikáló látogató, azért engedett a csábításnak.

Főtőltenek bennem építész, környezeti kultúránkért szót emelő újságírók írásai, melyekben keményen osztorozzák hazai rossz szokásunkat: körbekerítjük házaikat. En csak amondó vagyok, inkább egy izléses kerítés megvédendő értékeink köré, minthogy a tolvajlás váljék népszokásunkká. S ha valakinek a kerítés sem elég erkölcsi gát, akkor jöjjön a rács.

Mi fáj jobban?

A szünnyomama először dül-fül mérgeben, amikor szünnyoghálóba ütközik, aztán megviszszalodik: „Sebaj, én majd csak eltegnedök valahogy, de a gyermekeimnek, unokáimnak már jobb sora lesz.” Ez a gondolat tartja benne a jelket, amíg házon kívül kénytelen megszerezni betevő „falatját”.

Hogy miért eme optimizmus? Mert okos szünnyomama tudja: azt a szünnyogháló, amit az emberek az ő korában fölcserelek, unokái látni se fogják. A napfény hatására ugyanis egy-két év alatt gödör tátong, szétmállnak, elporladnak, semmivé válnak, megszűnnek létezni — és akkor szabad a vásár: a boldog utódok korlátok nélkül, csapatostól özönölhetnek be a szobákba, rácsapva védtelen áldozataikra.

Szünnyomama tehát tűr némán, és tulajdonképpen áldja a magyar ipart, hogy jóvöltárból legalább utódaiban bízhattak a fényes, gazdag jövőben.

Mi, emberek pedig mit tehetünk? Ha a szünnyogokat csapkodjuk az is fáj, és ha kétvétenként nyitjuk ki a pénzárcaikat szünnyogháló-vásárlás címén, az talán még jobban.

Chikán Ágnes